Недељни лист за поље, кућу, башту, умјетност и обртност.

ГОДИНА IV. Н. Сад.	„Сељак“ излази сваког Понедељника на велико по табака. За боље разјасњивање доноси дрворезе и прилоге.	БРОЈ 44.	Предплатити се може код уредништва „Сељака“, код познати скупитеља и код сваке ц. кр. поште. Рекламације шаљу се незапечаћене.	15. НОВЕМБРА. 1865.

На годину 4 фр. а. вр. | Издаје и уређује: *Ђорђе Радић.* | На по године 2 фр. а. вр.

Како газдујемо?
и како ваља да газдујемо?
Неколико искрени речи нашем тежаку.

VI. ЗОБ.

Наша пословица вели: банатско жито, бачка зоб, сремски кукуруз, тим се је тело рећи да је бачка зоб најбоља, ја пак још придодајем: да је негда био изриком а и данас већином главни производ равне бачке.

Што се тиче каквоће, и ту је бачка зоб трећа у Аустрији, па можда и у Европи, само закарпатска, словачка и моравска зоб гледећ каквоће пред бачком су, и то што су пољоделци ти земаља напреднији у пољоделству од нас, што су ти крајеви горовити те више кише имају од нас, па наравно и зоб једначију, и на меру тежу, но у количћи бачкој није равна, па још кад би бачванин положијо рад моравца!

Зоб у осталој Европи има доста непријатеља, а од скора и у нас сами, ди се виче: нероди, забатељује земљу, јефтина је.

Ја пак на све то велим да није истина, и шта више изриком препоручујем је.

а. Зоб није несигурна летина, ма у које доба да је киша уфати помаже јој, и окром зрна за сву теглећу марву даје добру пићу.

б. Зоб земљу неслаби, ако јој снаге непридодаје а она бар и неузима, напротив земљу чисти, само после зоби таки узугари.

в. Ако је јефтина, а она дупло и трипло за други усев баца, пак са својом количћом надокнађа своју ниску цену, а више крат коштује и она од два до три форинта пешт. меров, па кад ланац баци 35—50 мер., је ли онда зоб ништава? Наравно кад је бациш ма на какву прљушу да ти неможе Бог зна шта донети.

г. Најпосле што зоб није особити пробирач, што нетражи земље гнојаве, снажне, већ свакојом задовољна је, само и оле чистом. Шта више, што с честим мењањем зоби и кукуруза и најзабатељенија земља ако и неоснажи се, а оно бар очистити се може.

Зато зоб бачванима и надаље препоручујем, нарочито и с тога, што више пута жита нетреба па и неизвози се, а зоби свагда пута има. Само неслажем се с нашим досадашњим поступком око ње, које прелази готово већ у немариш.

Наши поготову сеју зоб у најгоре земље, и то на стрњике, кад и гди ништа посејати већ више неможе, ту обично баца зоб; и то узоре и повлачи ма како, семе и нерешета велећ: „што неваља ветар ће однети, а ди, и како падне, ако буде Божија воља, она ће и на камену родити, ма јој ја шта чинијо,“ но наш баћа често се и превари, у комшије швабе зоб милина погледати, а у њега дивјак и зубача.

Зоб најбоља бива на разораним ливадама, детелињишту, парлогу; на кукурузовини, пројишту, кромпиришту и уобште после свију окопавина, на стрњики, само житној се сејати може, и то кад је жито на угари, ђубреној кукурузовини или репичишту било, на другим стрњикама неваља, нарочито јечмишту, а зоб на зоб нипошто, јер то је по земљу убиство.

Зоб ваља рано сејати, што раније то боља, то издашнија, то сигунија, то тежа, кадкад и лењштина уграби, но то у двадесет година једном бива, а усталац ретко омаши.

Под зоб ваља дубоко орати, што дубље то боље, дуже сушу издржи, а влагу задржи, при најмањој киши оснажи се, и бувач је тако лако непоједе; а и ко оће зобиште да угари лакше му је у суши орати.

Ди је земља смољача, слегнута, тврда, нарочито долина, ваља још у јесен орати а у по зиме још боље, да промрзне, и зимске влаге накупи се, а и на јесењем орању зоб је свагда тежа. Напротив земље уоране, најбоље је орати пак сејати.

Зоб ако време допусти, ваља од сретенија до мученика да је посејана, може и доцније, но каквоћа неможе се мерити с раном.

Зоб ваља пред вече посејати, па преко ноћ оставити да се росе накупи а ујутру дрљати, екстрипирати, бранити, и ваљати, ово је јако полезно свагда за каквоћу, а у суво доба и без кише може нићи.

Ко се са орањем задоцни, ваља што данас наоре таки и да посеје, да нечека док све наоре, а орање му се сасуши и окоре.

Зоб ваља екстирпатором или дрљачом што дубље спустити, да у влаги буде, да влагу дуже задржи, да и најмањом влагом користи се, да у суво доба од бувача непропадне.

Зоб чим си обранио ваља таки и ваљати, да грудве убијеш и влагу сабијеш, кад изникне, а суша заокуши, ваља је опет бранити, да је и без кише мало оживиш.

Зоб неваља често сејати, честа зоб често подгори и ситан род имаде, само за пићу је боља, а за род никако.

Зоб ваља од апте требити, да красну сламу а још бољу плеву марвинчету неомразиш.

У возидби шњом није оклевати, што пре то боље, да неувати киша па поцрни, само мокру не, јер ју је тешко вршити. Ако је кишовито у косидби, ваља косити па везати, а не сушити, јер овако само слама ће се упалити, што марви ништа нешкоди, већ шта више боље једе, а зрно ће се сасвим сачувати, у противној радњи сачуваћеш сламу а зрно пропасти.

Емил Чакра.

Извештај о пчеларству из бачког диштрикт. потисија.

У ово доба прошле 1864. год. у нашем листу „Сељаку“ саобштио сам у кратко стање пчеларства у каковом се оно у нашем предјелу налази, како се негује и наплаћује, и какову корист покрај бољег и искуснијег неговања човеку дати може. — Поводом дакле тога извештаја нерад пропустити а да несаобштим и овогодишње стање пчеларства: како се оно приплођавало, роило, и какову је медљану бербу у колико ми је то негујући и пратећи рад свои пчела, и у околини овој, као и оближњим предјелима потиског Баната, Срема и бачког подунавља, по чувењу познато — допринело.

Пчела се ове као и прошле године приплођавала т. ј. роила тако добро, да се боље желити неможе. Маторке и најлошије кошнице роиле су се. Рани рojеви такође лепо роише се, било их је од рojева који су по 3 лепа роја дали. Слушао сам а и видијо у други кованција, који су само 4 кошнице с пролећа имали, а под јесен могло се у такови видити око 20 нарећаци кошница. И мени је од 22 присада маторки кошница 50 рojева приплодило се. Еле то се рећи може, да се пчела добро приплођавала. Но свему оваковом напредку причинило је једно доста угодно рано пролеће, које је пробудило наскоро за пчелу угодно цвеће и дрвеће, као: брест, врбу, љубичицу, бадем, кајсију и брескву и проче воће које се прилично по нашим баштама налази, а друго, наши обделани и репицом засејани ритови, од које се пчеле погоише и пчелом и медом отешташе тако да се набрзо роити започеше. Првог маја првака роја ове године добио сам, а то је доста рано. Лане сам тек првог јунија таковог роја добијо.

После оваке угодне роидбе исчекиваше сваки кованџија још на благодетну јесењу медену росу, која пчеле погојити може; — ал такове мало је ове године било. Тако у сљед тога, добро угојени дебели кошница, ко што то бити може, неимадосмо много ове године, но ипак у толико су се погоиле да за пресад могу добре бити. Маторке рано изроене и уметно подрезане, као и роеви који се нероише, то се је прилично погоило било, такове су кошнице од прилике 4 ишле у центу.

У Срему, бачком подунављу као и у Банату, чује се да је боља медена берба била, а то потврђава што се многи мед одтуда у Н. Сад доносијо, и од 13—15 ф. цента кљука Чивутма продавао. Ово је за купце у добар! Кад би се за центу кљука и 24 ф. плаћало опет би купци лепу асну имали. Ево од прилике предрачуна како:

У кљуку је прво восак који има своју лепу цену, у центи пак кљука бива до 10 фунти чиста воска то је 10 ф. одатле одбија се на воштану дрождину 20 фунти, остаје чиста које ровка које пресована меда 70 фунти, и то нек је фунта само по 20 кр. то чини 14 ф. дакле восак и мед износи 24 ф. Кад се овде јошт дода цена од пол акова добра нахсамена у вредности од 6 ф. који се из центе кљука лако направити може, онда износи цента кљука 30 ф. Ето да је по купце удобар кад центу кљука по 13—15 ф. плаћају. Ја сам ове године у Н. Саду у 2 медљане чивутске трговине такове видијо оцеђена меда 2000 акова и извјестијо се да је за центу кљука плаћано 13—15 ф.

Из реченога да се увидити како је и колико добро кад би сваки кованција ма колико меда имао, — а тако му мала цена била — само овај цедијо, восак кувао, правијо нахсамен, и од тога прекрасне судике, па и сенеф да се винског нестиди, даље шербет, па још и од оне воштане дрождине ракију

пекао или сирће правијо. О свему сам се овом искуством осведочијо.

Код нас би у оваком предјелу — разумем у велико па умјетно пчеларство вођено — могло људма готово бољу и извјестнију корист донашати и од земљишта и од стоке. Кад узмемо: каква рада, и колко данас данка земља иште? Шта ли нас стока кошта док је подигнемо и приплодимо? А на против пчела свега тога мање иште, а лепо донаша. Слушао сам од економа који покрај свога господарлука и пчелу држе говорећи: да пчеларство, ма од које струке газдалука најсигурнију корист донаша. Ја знам људи у бачком подунављу који само са пчеле живе, и бољи им се напредак види од гдекоји људи који земљом раде. А слушао сам и за једну женску која по сто кошница сама одржава, па да се хвали, да њој њене пчеле дају и леба, и предива, и смока и свака ужитка.

И ако се сад опажа да се пчеларство почело нешто боље овуда неговати, јошт се по том рећи може да је оно занемарено. Неки недрже пчелу, што немају веле срећу у њима, а и нема ко да око њи ходи. Неки опет: што жаока пчелина љуто коље; — а зар људска некоље жаока! — А који опет држе, то обично предаду тај посао изнемогломе старини да он то негује; — то се већ тако и каже: кад остари а он нек држи кошнице. Оно има неки послова око кошница које би могао стар човек па и сама деца извршивати, као што су: чистоћу око кошница и под њима држати, мишеве, жабе, лептирице, мраве, трутове таманити, воде и остале неге набављати им, али држим да у време ројења кошница, од чега управо зависи множење и напредак у кошница, није у стању стар човек тај посао смагати. Ту има и труда и прилично посла, и ту се иште за време тог посла снажније чељаде. Стрести на дан 10—12 ројева, точан рачун о њима водити из које је кошнице који рој изишао, јели првак или је трећак, све ово налазим да стар човек неможе точно извршавати, а чим неможе, нема напредка у кошница, јер док је он једног роја стресао, друга два излазећи могу лако и без да примјети замаћи па и утећи, а с тим је одма мање кошница на броју.

У стара времена, веле људи, да се пчеларство у овим предјелима боље неговало, те да се многи мед и восак извозијо одавде, данас тога у таком великом виду овуда нема, али би бити могло, и боље нежел у стара времена, само да се пчеларство бољма подигне, почем се сад они пространи потиски ритови обделавају репицом и сваким питомим цветом засејавају, које пчелу добро подпомаже гоји и роји. —

Восак и мед које нам једино пчела даје у свако доба тражи се и добро се плаћа од колачара лецедера. Осим ови, нема лекарнице без меда и воска. Мелеми вештани и медљани за лек служе човеку у многој болести. А каква је наслада па и лек уживати свјежа меда равка! А она вошћана свећа што нам горе у божијем храму, ил у кући о крстнои нашем имендану, по православном лепом обичају, зар не лечи у човеку и душу и тело! — Пробитачно је пчелицу држати; — она учи човека раду и напредку. — Множство у кошници сабијено пчела, од једне матице порођено, учи човека мирољубију, слоги, учи мудрости! па свр' свега још од свога рада, даје човеку и лепу корист. Учитељи народњи! учте народ и пчелицу неговати, небил било: више мудрости и добри дела, више рада мање сиротиње!

У Ст. Бечеју месеца новембра 1865.

Ст. Болманац, ђакон.

О гнојењу и копању баште.

(Бибићев Баштован.)

Редко је која земља тако снажна, масна и добра, да помоћи од ђубрета неби изгледала; па нека би и најбоља земља била, тек с временом малаксати мора, а у том ће јој случају ђубре нову снагу, да плод као и пређе издаје, дати. Каква је која земља, онако је и ђубрити ваља: добру земљу слабије, а мршаву нужно је више ђубрити. Довољно је, кад се по иршавој земљи с по стопе ђубрета посне. Најполезније је говеђе ђубре, за овим долази овчије и козије, а коњско је најтоплије, па зато је и најгоре; — из тог дакле узрока треба га оставити, да здраво струне, и после га употребити. Свако ђубре, с којим гноити намеравамо башту, треба најмање по годину на гомили да је лежало, и што је старије, то се све боље струнуло, сљедователно биће и полезније. Како се ђубре по башти разнесе, одма га прикопати и са земљом измешати треба; јер иначе, ако дуго тако лежало буде, сунце, ветар и мраз најбољу ће снагу из њега изсисати.

Најбоље и најзгодније време башту гноити јесен је; јер преко зиме трајућа влага и мразови велику ползу приносе, а особито што многа насјекома заједно с јајима, од куда происходе, а и много од корова семе, које би на пролеће изникло, погине. Може се, истина, и у пролеће башта ђубрити, но ђубре то мора здраво труло бити. При ђубрењу баште мора башован пазити, да много по лејама ђубрета не развуче, јер ако је много, онда се земља разгреје, у којој се бувач и различити црвићи запотичу, па кореље и листиће подгризају.

Песковиту земљу ваља чешће ђубрити, јер је песак сам по себи топал, нагло снагу из ђубрета изсисава; зато је нуждно такову земљу с масним и снажним ђубретом, као што је говеђе, овчије и козије гноити. Љуту земљу, као што је слатина, треба са свињећим ђубретом посипати; јер ће ово, које је од нарави најладније, љутину слатине разблажити.

Мочарна, подводна и влажна земља изискује да се с коњским ђубретом гноји, зато што је оно најтоплије, па ће с топлотом својом ладноћу подводне и влажне земље разгрејати, и плодоносном учинити.

Кад год намеравамо ђубре за гнојење баште приправљати, свагда га треба на једну или више гомила навући, да се у оној маси струне; и то треба целу годину у гомили да лежи. И од саме искуване ко-

мине винске може се изредно ђубре за гнојење баште добити, ако се из казана на једну гомилу метне да онде струне. Оволико о ђубрењу.

При копању врло на то пазити треба, да се копање у своје време предузима, а то је јесен; јер тек тако може снег и киша преко зиме ону шупљу земљу лакше напојити и овлажити, него кад је сабијена и непрекопана; с том ће се после влагом земља преко лета дуже помагати. После, у јесен прекопана земља, постане које од зиме, које пак од мразева мекана, блага, и лако се троши; најпосле озебе како непотребан коров, тако и семе његово.

Други се пут прекопава башта у пролеће, кад време за сејање приспе; али ако је земља смрзнута, или се снега још на земљи налази, то посо овај одложити ваља. Тако исто и одма после кише није добро копати, јер мокра земља слепи се, и после с великим трудом неможемо грудве њене разтрошити; и саме жилице и корење од расада и зелени не могу после тако лако ову тврду и слепљену земљу да пробијају и нуждну за себе у дубљини рану траже.

При копању не треба на ашов много земље узимати; ваља грудве с грабљама добро разбијати, земљу ситнити и равнити, а особито коров и жиле његове ваља купити и на страну бацати, пак ћемо после с плевлењем полак муке имати. При том сваки црвић, који се при копању нађе, треба сатрти, да ји се више неби плодило.

На копаче пазити ваља, да им ашов управо у земљу, а не косо иде; но пре него што копати почнемо, треба сазнати, простирели се добра земља дубоко? јер налази се одма под горњим таваном земље: жуте, беле, шљунковите, песковите и тд. и у колико се добра, плодоносна земља дубље спушта, у толико је дубље треба копати. За зелен, које се само корен ужива, као што су различне репе, ваља дубље копати, него за салату и цвеће, и овима сродне зелени; јер коренаста зелен доле у земљу жиле своје спушта, а последња одозго простире.

Цедило меда из сећа.

До сада се је сће пресом цедило, да се из њега сав мед исцеди. Сад је изумео мајор Хрушка у Легнагу (у Италији) особиту машину, која тако цеди мед из сећа, да сат остане читав а сав се је мед опет врло брзо из њега оцедио, да је сасвим чист као сита или самоток. — На летошњој пчеларској скупштини у Брну показивао је г. Хрушка своје цедило, и почем је покушано, дебио је за њу прву колајну. Бечки машинар Болингер прави већ оваква цедила и то три врсте: велика, средња и мала. — И мађарски машинар Фекете изумео је онакво цедило, које помоћу средобјежности (Centrifugalkraft) цеди мед из сећа. — Овакво цедило важно је за пчеларе, који се држе Цирзона; јер ће моћи оцеђене пластове опет обесити у кошницу, да им их пчеле медом напуне.

Смесице и новости.

*** **(Највећа трговина са јагодама)** Највећа трговина с' јагодама, у целоме свету, бива у Њујорку (Америци). Не мање од 333,000 мерица се потроши преко године јагода у овој вароши. После Њујорка је највећа трговина у Филаделфији (опет Америци). У Филаделфији треба сваке године 112,000 мерица, а у Бостону (Америци) 110,000 мерица. Кад је највећа навала, дакле кад је јагодама право време, онда се страховита количина прода. У Њујорку је за једну недељу само до близу 200,000 мерица продато. Једно вече дође из предјела Ерије са парним колима до близу 100,000 мерица јагода, и то се јошт то вече распродало. Ни једну врсту воћа неволу тако у северној Америци, као јагоду, тако, да није довољно само оно што се у баштама негује, него се око Њујорка на простору од 1500 јутара земље, јагода негује.

*** **(Мориц Рајн)** издао је у Лајпцигу књигу о неговању шебоја и каранфила. За свакога, који се с горереченим цвећем радо занима, можемо ову књигу препоручити.

*** **(Баштован Вундерлих)** из Франкфурта има неку врсту црвени патлиџана (парадајсе) ког се стабла не вуку по земљи, него управо расте; ако је то истина, онда ће се моћи сав плод од трулежа сачувати, који је до сада, ако му није стабљика за мотку привезана била, понајвише на земљи изтрунуо.

*** **(Највећа јабука.)** У Норд Витехаллу у Америки има јабуково дрво, 54 стопе високо, а дебло му има 17 и по стопе, кад га около мериш. Седам стопа изнад земље ничу гране, од којих најдоња има 11 стопа наоколо, а друга обсиже 7 стопа. Читаво дрво тако је разграњено, да застире у промјеру 60 стопа дугачак простор. Мисли се да је ово дрво 135 годнна старо, у осталом је здраво, крепко и сваке године рађа велико множтво изврстни јабука.

Опомена.

Време је таково, да се усеви наши из земље измамљују овим лепим и сунчаним данима. Ми се томе не можемо радовати, јер нам је на штету, измамљени усев може после — ако љута зима нађе — најлакше страдати. Ал ми му опет помоћи можемо. Узмите ваљак и ваљајте усеве док је оваково време; тим ће се измамљени усев земљи приљубити, и неће му после зима шкодити моћи. И због мишева је ово ваљање врло користно, јер су нам и они доста гомила по њивама понаправили.

И за мишеве јошт нешто: гди год видиш унке на њиви, ту су понајвише гњизда мишева, који су се за зиму угњиздили; ту унку изкопај и нађи ћеш у њој мишева, које наравно таки потући треба — и с тиме смо ближе кући!

Брзотиском Игњата Фукса.